

Ks. Henryk Szmulewicz

WTST – Tarnów

BÓG TRÓJJEDYNY – ŹRÓDŁEM JEDNOŚCI SAKRAMENTÓW WTAJEMNICZENIA

Jezus Chrystus jest posłanym przez Boga „Dobrym Nauczycielem” (por. Mk 17-18), skłania do refleksji nad życiem sakramentalnym, przez które zarówno cały Kościół, jak i poszczególni wierni stają się Jego uczniami. W niniejszej refleksji przypomnimy, że zwłaszcza jedność pomiędzy trzema sakramentami – chrztem, bierzmowaniem i Eucharystią – stanowi fundament chrześcijańskiej drogi do „bycia uczniem Chrystusa”

Nie przypadkowo te właśnie trzy sakramenty są określane w teologii jako „sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia”. Słowo „wtajemniczenie” podkreśla owo stopniowe wnikanie człowieka – ucznia w prawdy wiary głoszone przez Jezusa Chrystusa – Boskiego Nauczyciela. Chrzest, bierzmowanie i Eucharystia, to zatem – dla każdego ucznia Chrystusa – trzy sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia. Samo pojęcie „sakrament” (grec. *mysterion*, łac. *mysterium*) wskazuje, pośród innych znaczeń, że mamy do czynienia z „tajemnicą” lub właśnie z „wtajemniczeniem”

Pomiędzy tymi sakramentami chrześcijańskiego istnieje wewnętrzna więź ontologiczna. Istotnym obszarem tej więzi jest dokonujące się w każdym z tych sakramentów jednoczące spotkanie z poszczególnymi Boskimi osobami. Celem naszej refleksji będzie próba syntetycznej odpowiedzi na pytanie, co to znaczy, że tajemnica Boga Trójjedynego stanowi źródło nadprzyrodzonej mocy, dzięki której sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia rzeczywiście prowadzą człowieka do „bycia uczniem Chrystusa”?

I. JEDNOŚĆ TRÓJCY ŚWIĘTEJ

Przedmiotem wiary chrześcijańskiej jest Bóg w Trójcy Osób. Chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są „wtajemniczeniem” – „stopniowym spotkaniem” z Tajemnicą Boga Trójjedynego. To spotkanie człowieka z Bogiem „za pośrednictwem” obrzędów (sakramentów) oznacza w chrześcijaństwie spotkanie z tajemnicą Boga Ojca, z tajemnicą Syna Bożego i z tajemnicą Ducha Świętego – jako Jednego i Jedyne Boga.

O oryginalności chrześcijańskiej interpretacji pojęcia „mysterium” w odniesieniu do religii pogańskich, pisał już św. Cyryl Jerozolimski, który w swych katechezach mistagogicznych „posłużył się sześciokrotnie terminem *mysterion*, nie mówiąc już o tym, że sam tytuł (jego pism): «katecheza mistagogiczna», posiada związek z «misterium». Św. Cyryl raz zastosował to pojęcie do chrztu, jeden raz ogólnie do sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia i cztery razy w odniesieniu do Eucharystii. Zawsze termin ten występuje u niego w liczbie mnogiej i zawsze posiada przy sobie dodatkowe określenie: «bardziej boskie misteria», «święte misteria», «tak wielkie misteria» (...). We wszystkich tych wypadkach Cyryl domyślnie wskazuje na Boga, z którym człowiek się styka w Eucharystii lub w chrzcie i bierzmowaniu”¹

Trynitarny charakter jedności pomiędzy chrztem, bierzmowaniem i Eucharystią zakłada „ściśły związek między posłannictwem Syna a wylaniem Ducha Świętego. (Stąd) zachodzi łączność sakramentów, przez które na ochrzczonych zstępują wraz z Ojcem te dwie Boskie Osoby”² Innym słowy, to, co dzieje się w sakramentach wtajemniczenia „dzieje się właśnie z Boga, który przez Chrystusa i przez światło i moc Ducha Świętego przyciąga człowieka ku sobie (...). Dlatego nie kończy się proces inicjacji sakramentalnej na chrzcie, ale domaga się dopełnienia chrztu przez zesłanie Ducha Świętego. A sakramentalnym uobecnieniem zesłania Ducha jest sakrament bierzmowania i sakrament Eucharystii”³

Sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia prowadzą człowieka do komunii (jedności) z całą Trójcą Świętą. Chrzest otwiera drogę do Eucharystii a bierzmowanie, sakrament chrześcijańskiej dojrzałości, daje głębsze poznanie Chrystusa; uprawnia i zobowiązuje do apostołstwa. Ci, którzy przyjęli sakramenty wtajemniczenia zostali stopniowo – coraz głębiej-wprowadzeni w życie Kościoła. Jest tak dlatego, że „trzy sakramenty inicjacji, ściśle ze sobą związane, wskazują na działanie i obecność Przenajświętszej Trójcy, Boga Trójjedynego, który objawia się i żyje w Kościele”⁴ Jedność Trójcy Świętej jest zatem nie tylko źródłem jedności sakramentów wtajemniczenia, ale także ostatecznym celem tej jedności. Przez przynależność do Kościoła na fundamencie sakramentów wtajemniczenia, obecność i działanie Boga w Trójcy Świętej są bowiem „w zasięgu człowieka (...), a celem tego wszystkiego (...) jest zjednoczenie z Bogiem”⁵

¹ E. Ozorowski, *Nauka św. Cyryla Jerozolimskiego o Eucharystii*, w: *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych chrześcijan*, W Myszor, E. Stanula, (red.), Katowice 1987, s. 93.

² W Świerzawski, *Duch Prawdy doprowadzi was do całej prawdy. Sakrament bierzmowania o obrzęd wtajemniczenia dorosłych*, Wrocław 1984, s. 80.

³ W Świerzawski, *Nazwałem Was przyjaciółmi moimi. Sakrament kapłaństwa i obrzęd profesji zakonnej*, Wrocław 1984, s. 282.

⁴ W Świerzawski, *Wiara co ci daje? Nowa ewangelizacja*, Sandomierz 1992, s. 227.

⁵ T Paszkowska, *Komunikacje mistyczne*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, M. Chmielewski (red.), Lublin-Kraków 2002, s. 424-427.

Jedność z Bogiem Trójjedynym budowana jest na fundamencie jedności, jaka istnieje pomiędzy sakramentami chrześcijańskiego wtajemniczenia. Chrzest to „brama wejściowa do Boskiego obszaru «komunii». Przez włączenie w Chrystusa i w uczestnictwie Ducha Świętego człowiek prawdziwie dochodzi do głębi życia Boskiego, w komunii jedności i troistości istoty Boga. Jest to «być-chrześcijaninem» nowego stworzenia”⁶ Bóg zaprasza i wzywa człowieka do przyjęcia daru zjednoczenia z Nim już tutaj, w doczesności, aby kiedyś dopełnić to zjednoczenie w wieczności. Kolejne sakramenty wtajemniczenia wprowadzają człowieka „w głąb bogactwa życia Bożego”⁷

Na określenie budowanej przez sakramenty wtajemniczenia jedności z Osobami Boskimi, często używa się w teologii pojęcia komunii. Ma ona miejsce przede wszystkim „w Słowie – samoobjawieniu Boga człowiekowi, na które ten ostatni powinien odpowiedzieć przyjęciem wiary. Jest to Boże słowo tworzące nowe stworzenie, czyniące to, co mówi; słowo tworzące nową ludzkość synów Bożych. Słowo, które wyraża i czyni «komunię» z Ojcem, przez Syna w Duchu Świętym”⁸

„Sercem” budowanej z Bogiem Trójjedynym jedności jest miłość. W tym znaczeniu to, co rozpoczyna się w ramach chrzcielnego wtajemniczenia, zostaje następnie „dopełnione udzielonym w sakramencie bierzmowania darem Ducha Świętego, dzięki któremu uczestnictwo w Eucharystii sięga samego centrum chrześcijańskiego życia: wprowadza w misterium Trójcy Przenajświętszej”⁹ Tę nadprzyrodzoną dynamikę ukazują m.in. obrzędy, jakie już od początku chrześcijaństwa towarzyszyły inicjacji chrześcijańskiej. A. Ochał omawia myśl Tertuliana, który wyjaśnia, że „obmywa się ciało, aby duszę uwolnić od zmyły, namaszcza się je, aby dusza została uświęcona, namaszcza się je, aby duszę wyposażyć w moc duchową, nakłada się na nie rękę (dosł. przysłania się je ręką), aby była oświecona przez Ducha Świętego, ciało przyjmuje Ciało i Krew Chrystusa, aby dusza posilała się Bogiem”¹⁰

⁶ J. Losada, *Wspólnota w Kościele-komunii*, Communio 3 (1989) s. 62-63.

⁷ E. Staniek, *Kościół i sakramenty*, Kraków 1995, s. 141.

⁸ J. Losada, *Wspólnota...*, art. cyt., s. 62.

⁹ W. Świerżawski, *Duch Prawdy doprowadzi was...*, dz. cyt., s. 160.

¹⁰ A. Ochał, *Namaszczenie w sakramencie bierzmowania (dzieje i teologia obrzędu)*, w: *Dojrzałość chrześcijańska*, A.J. Nowak, W. Słomka (red.), Lublin 1994, s. 20. Budowanie jedności z Trójcą Świętą, jakie dokonuje się w ramach sakramentów wtajemniczenia posiada nie tylko swą „wewnętrzną” dynamikę, ale także szeroki „zewnątrzny” zakres. Chodzi o stopniowe „poszerzanie” obszaru komunii pomiędzy Bogiem a człowiekiem – od chrztu, poprzez bierzmowanie, po „najszerszy zakres”: Eucharystię. Poszczególne sakramenty wtajemniczenia są bowiem jakby streszczeniem „nie tylko dziejów ingerencji Boga w życie człowieka, ale całego wysiłku ludzkiego skierowanego ku poznaniu prawdy i sensu istnienia – aż do misterium spotkania. Spotykają się w tym procesie niejako dwa żywioły: Żywioł Boga i żywioł człowieka – bo człowiek czasem żywiołowo szuka Boga. Dlatego proces wtajemniczenia w Eucharystię ma zakres bardzo szeroki. Już sakrament chrztu jest początkiem wtajemniczenia a sakrament bierzmowania – jego dopełnieniem. Pokarm Eucharystyczny ma utrzymać, podtrzymywać i dopełniać jeszcze bardziej to, co się dokonało w czasie chrztu i bierzmowania” W. Świerżawski, *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków 1982, s. 119. Por. P. Henrici, *Bierzmowanie – sakrament Ducha Świętego*, Communio 2 (1998) s. 110.

Historia zbawienia to odwieczna miłość Boga do człowieka. Bóg pierwszy wychodzi z inicjatywą zbawienia, najbardziej unaoczniającą się w misterium Chrystusa. Na fundamencie Bożej miłości w Chrystusie, „pomiędzy sakramentami chrześcijańskiego wtajemniczenia istnieje wewnętrzna, ontologiczna więź. Sakramenty te dokonują stopniowego, coraz to doskonalszego upodobnienia chrześcijanina do Chrystusa, zespalaając i jednocząc go rym samym z Osobami Trójcy Świętej oraz uzdalniają do pełnienia właściwego mu posłannictwa na rzecz budowy Kościoła. I tak, chrzest stwarza podstawę do jedności z Chrystusem; bierzmowanie tę podstawę poszerza o wymiar pneumatologiczny; Eucharystia zaś doprowadza ową jedność do pełni, stanowiąc szczyt i punkt docelowy całego porządku zbawczego realizowanego w Kościele i przez Kościół”¹¹

Jednocząca rzeczywistość poszczególnym sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia nie jest więc statyczna, lecz dynamiczna. Prawdziwą świątynią chwały Boga, w którym zamieszkał Bóg jest Jezus Chrystus. Jeśli jednak człowiek zjednoczy się z Chrystusem, może stać mieszkaniem Trójcy Świętej. Duch Święty czyni z człowieka świątynią Bożą, dzięki sakramentom inicjacji.¹²

W swej dobroci i mądrości, Bóg pragnął objawić człowiekowi drogę do życia wiecznego. Drogą tą jest Chrystus – Słowo Wcielone, dzięki któremu człowiek otrzymał dostęp do Trójcy Świętej – do Ojca w Duchu Świętym. Zamysłem Bożej życzliwości było obdarzenie człowieka darem uczestnictwa w Boskiej naturze. Dlatego przyjmowanie sakramentów chrztu, bierzmowania i Eucharystii, nazywanych sakramentami inicjacji chrześcijańskiej, ma szczególne odniesienie do życia człowieka jako przybranego dziecka Bożego.¹³

Chrzest, bierzmowanie i Eucharystia stanowią sakramenty pełnego zespolenia człowieka z Bogiem Trójjedynym. Przez nie człowiek wchodzi w poznanie tajemnicy chrześcijaństwa oraz pełny udział w niej; łączy się przez Chrystusa w Duchu Świętym z Ojcem oraz całym Kościołem. Wchodzi „w całą zbawczą rzeczywistość, dla której Chrystus umarł i zmartwychwstał oraz założył swój Kościół”¹⁴ Włączenie w Kościół jest bowiem znakiem „włączenia we wspólnotę kultu Ojca «w Duchu i w prawdzie». Pełnej inicjacji dokonują trzy

¹¹ W Hanc, *Eklezjotwórczy charakter Eucharystii*, Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego 12 (1992) s. 57.

¹² W Eucharystii świątynia, jaką jest serce człowieka, staje się „nie tylko przez wiarę czy przez akt konsekracji, to znaczy przeznaczenie do przyjęcia Boga, ale przez samo zamieszkanie w niej Boga. Miejsce przygotowane przez chrzest i bierzmowanie otrzymuje Tego, dla którego było przygotowane, czyli staje się w pełni świątynią, bo zamieszkuje w niej przez Chrystusa Ten, który jedyny jest święty” A. Sielepin, *Chrystus Omega w liturgii. Rzeczywistość eschatyczna w sakramentach Kościoła*, Kraków 2004, s. 189.

¹³ Por. S. Grzechowiak, *Kościół, kim jesteś? Studium eklezjologii*, Gniezno 2002, s. 98. Uczynienie z ludzkiego serca „świątyni dla Boga jest dziełem całej Trójcy Świętej w poszczególnych sakramentach inicjacji, których szczytem jest Eucharystia, stanowiąca w liturgii akt «docelowy» zamieszkania Boga w człowieku. Pierwowzorem tej godności jest Matka Jezusowa, która w najdoskonalszy sposób została przygotowana przez Ducha Świętego na przyjęcie Boga w Jezusie Chrystusie. Jest ona pod tym względem obrazem zarówno każdego człowieka, jak i całego Kościoła” A. Sielepin, *Chrystus Omega w liturgii...*, dz. cyt., s. 190.

¹⁴ F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej*, t. 3, Warszawa 1988, s. 244.

sakramenty: chrzest, bierzmowanie i Eucharystia. Należy więc rozpatrywać je zawsze łącznie, uwzględniając jednak ich indywidualną specyfikę w aktualizacji misterium Chrystusa i w tworzeniu chrześcijańskiej «jakości» życia»¹⁵

II. JEDNOŚĆ DZIEŁA ODKUPIENIA DOKONANEGO PRZEZ CHRYSSTUSA

Jedność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej opiera się na jedności z dziełem odkupienia dokonany przez Jezusa Chrystusa. Sakramenty te uobecniają bowiem *jedno* zbawcze posłanie Syna przez Ojca w Duchu Świętym. Aktualizują tym samym misterium Chrystusa w perspektywie paschalnej.¹⁶ Są świadectwem, że Jezus wypełnił zadanie zlecone Mu przez Ojca w Duchu Świętym. Dokonał tego przez swoją Paschę (przez mękę, śmierć, zmartwychwstanie i zesłanie Ducha Świętego. Jedność Misterium Paschalnego Jezusa uobecnia się w celebracji tych trzech sakramentów.¹⁷

Sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii są sakramentami paschalnymi, którego integralną częścią było wydarzenie zesłania Ducha Świętego.¹⁸ Dzięki posłaniu Ducha Świętego można mówić o charyzmatycznym wymiarze wtajemniczenia inicjacji chrześcijańskiej, gdyż są to sakramenty paschalne i pentekostalne.¹⁹ Bierzmowanie stanowi dopełnienie dzieła chrztu w dochodzeniu do pełnej wolności dzięki Eucharystii. Chodzi o wolność „w Duchu Świętym”, gdyż „odrodzeni z wody i Ducha Świętego otrzymują dar Ducha Świętego zesłany przez Pana na Apostołów w dniu Pięćdziesiąticy”²⁰

¹⁵ B. Migut, *Znaki Misterium Chrystusa. Historiozbawcze ujęcie sakramentów według Salvatore Marsilego (1910-1983)*, Lublin 1996, s. 158.

¹⁶ Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego nie mogą się „wzajemnie zastępować” i są ze sobą ściśle wzajemnie powiązane. Stanowią „układ trzech elementów jednego jedyne misterium paschalnego. Chrzest jest uczestnictwem w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, aby człowiek zaistniał jako dziecko Boże, obraz Boga (nowe stworzenie). Bierzmowanie jest uczestnictwem w śmierci i zmartwychwstaniu dla otrzymania Ducha Świętego, który ożywia. Eucharystia jest uczestnictwem w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa – złożeniem Bogu „doskonałego uwielbienia”, dokonanego w chwalebnej śmierci Chrystusa mocą Ducha Świętego” Tamże, s. 163.

¹⁷ Jedność Misterium Paschalnego uobecnia się w „Eucharystii jako źródło mocy i skuteczności wszystkich pozostałych sakramentów. Każdy z nich z tego Misterium wypływa i prowadzi do jego przeżywania w celebracji Eucharystii. I tak: chrzest jako fundament całego życia chrześcijańskiego, brama do życia w Duchu i do udziału w innych sakramentach (por. KKK, n. 1213), jest wszczepieniem w Misterium Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa, początkiem wtajemniczenia, które zostaje udoskonalone w bierzmowaniu przez udzielenie daru Ducha Świętego i dopełnione przez udział w Eucharystii. W sakramencie pojednania i pokuty powrót do jedności z Bogiem i Kościołem dokonuje się mocą tego samego Misterium Paschalnego, czyli Śmierci i Zmartwychwstania, przez które Bóg raz na zawsze pojednał świat ze sobą (por. 2 Kor 5,18-20)” S. Czerwik, *Spojrzenie na misterium Eucharystii w dokumentach posoborowych i w Katechizmie Kościoła Katolickiego*, w: VV. AA., *Powołania i służba. Księga jubileuszowa ku czci Biskupa Mieczysława Jaworskiego w 70 rocznicę urodzin*, Kielce 2000, s. 241.

¹⁸ Por. B. Migut, *Znaki Misterium Chrystusa...*, dz. cyt., s. 165.

¹⁹ Por. M. Bigiel, *Jezus chrzci Duchem Świętym*, Łódź 1997, s. 176.

²⁰ S. Czerwik, *Celebracja chrztu, bierzmowania i Eucharystii wychowaniem ku pełnej wolności*, Przegląd Pastoralno-Homiletyczny 1 (1997) s. 63.

Prawda o Trójcy Świętej odgrywa pierwszorzędną rolę w refleksji na temat sakramentów wtajemniczenia. Zgodnie z perspektywą trynitarną, w sakramentach tych uobecnia się ścisły związek między osobą Chrystusa a Duchem Świętym. Udzielony przez Chrystusa dar Ducha Świętego uobecnia osobę Jezusa w Kościele, w jego sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii. Dlatego Kościół jako wspólnota eucharystyczna jest szczególnym miejscem działania mocy Ducha Świętego, który przede wszystkim uobecnia Chrystusa i całe Jego zbawcze Misterium Paschalne.²¹

Jedność dzieła odkupienia dokonanego przez Chrystusa jest źródłem jedności sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia, a tym samym – fundamentem Kościoła. Przechodząc przez krzyż tak jak Jezus Chrystus, uczniowie Jego – dzięki Jego ofierze – mogą zasłużyć na hojne dary Ducha Świętego, wśród których najwspanialszym jest możliwość zasiadania razem z Chrystusem w królestwie Jego Ojca. W sakramentach wtajemniczenia ponawia się tak wyrażony związek pomiędzy uczniami (dziś Kościołem) a Chrystusem (w Kościele i przez Kościół budujący Królestwo Ojca.²² Dlatego „nie można mówić o bierzmowaniu w oderwaniu od chrztu i Eucharystii, ale zawsze w relacji do tych sakramentów św. chrzest i bierzmowanie włączają człowieka w paschalną tajemnicę Chrystusa i tworzą Kościół, nadając mu określoną strukturę”.²³

W tym kontekście trzeba przywołać jeszcze jeden aspekt omawianej jedności, a mianowicie ścisły związek pomiędzy historią Izraela a czasem Kościoła, w którym żyjemy.²⁴ Na mocy wspomnianego związku, sakramenty

²¹ Liturgia sakramentów wtajemniczenia jest wielką epiklezą, czyli prośbą do Ojca przez Syna w Duchu Świętym. Dzięki tej trynitarniej perspektywie inicjacja chrześcijańska w Eucharystii jest rozumiana integralnie, czyli „w łączności z pozostałymi dwoma sakramentami wtajemniczenia, inicjacją w wymiarze eklezjalno-wspólnotowym oraz inicjacją w sam obrzęd liturgiczny Eucharystii (Mszy św.), który w sposób czytelny powinien komunikować sprawowane misterium wiary, jakim jest uobecniające się zbawcze wydarzenie śmierci i zmartwychwstania Chrystusa” H.J. Sobeczko, *Eucharystia sakramentem permanentnej inicjacji chrześcijańskiej*, w: *Misterium Eucharystii. Teologia – liturgia – ekumenizm. Encyklika Jana Pawła II „Ecclesia de Eucharistia”*, W Nowak (red.), Olsztyn 2004, s. 60.

²² Wszystko to oznacza, że „cała inicjacja sakramentalna, całe wtajemniczenie dokonywane w sposób sakramentalny przez chrzest i bierzmowanie może znaleźć swoje dopełnienie jedynie w Eucharystii – i że wobec tego centralnym wydarzeniem a równocześnie zadaniem w życiu chrześcijan jest misterium paschalne, które dzięki śmierci zadanej grzechowi pozwala człowiekowi uczestniczyć w śmierci i w zmartwychwstaniu Chrystusa” W Świerzawski, *Eucharystia Chrystusa...*, dz. cyt., s. 198.

²³ D. Zimoń, *Odnowiona liturgia sakramentu bierzmowani*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne VIII (1975) s. 286. Chrzest czerpie swoją skuteczność „z tajemnicy męki i zmartwychwstania Pańskiego, natomiast bierzmowanie łączy już ochrzczonego z łaską Pięćdziesiątnicy, łaską Chrystusa uwielbionego, który ożywia swój Kościół przez Ducha Świętego. Chrzest stanowi punkt wyjścia inicjacji, Eucharystia jej ukoronowanie; jest pełnią w porządku sakramentalnym. Kościół bowiem nie ma nic droższego i doskonalszego nad Eucharystię” Tamże.

²⁴ Już starotestamentalne wydarzenia zbawcze: „ocalenie Izraelitów od śmierci dzięki krwi baranka, wyjście z Egiptu, przejście przez Morze Czerwone, manna na pustyni i woda ze skały – wskazują na sakramenty Kościoła, zwłaszcza na sakramenty inicjacji chrześcijańskiej – chrzest, bierzmowanie i Eucharystię. Z tego względu wydarzenia te słusznie można nazwać «sakramentami» Starego Przymierza, gdyż one już zawierają w sobie zadatek Paschalnego

chrztu, bierzmowania i Eucharystii – zapowiedziane w Starym Testamencie – są wprowadzeniem człowieka w istotę Nowego Przymierza (w chrześcijaństwo), czyli w tajemnicę udziału w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa i uczestnictwo w Jego Duchu, a tym samym w dokonany przez Niego odkupieniu.²⁵ Chodzi o zanurzenie „w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa w sakramentach chrztu, bierzmowania i Eucharystii”²⁶

To wszystko jest darem Bożym, ale nie: narzuconym, lecz domagającym się decyzji ze strony człowieka. Wtajemniczenie w chrześcijaństwo, które jest sakramentalnym włączeniem się w śmierć i w zmartwychwstanie Chrystusa, winno dokonać się świadomie i dobrowolnie.²⁷ Dopiero wtedy może urzeczywistnić się „twórcza identyfikacja z Chrystusem i z Jego Misterium Paschy”.²⁸ Trzy paschalne sakramenty: chrzest, bierzmowanie i Eucharystia sprawiają bowiem, że „Pascha Chrystusa staje się «naszą Paschą», staje się Paschą w nas. Dzięki tym sakramentom dokonuje się również samourzeczywistnienie się Kościoła (...), to znaczy, że przez nie Kościół rośnie i buduje się”.²⁹

Misterium Chrystusa. A ponieważ wskazują na pełnię tego Misterium, która dopiero nastąpi wraz z przyjściem na świat Syna Bożego, można je też nazwać «sakramentami przyszłości»” B. Mokrzycki, *Pokutujcie! (Eucharystyczna mistagogia w roku liturgicznym)*, Kraków 2004, s. 139. Por. F. Dziuba, *Jezus Chrystus drogą wiary Nowego Przymierza*, Resovia Sacra, 2 (1995) s. 67.

²⁵ Por. A. Zuberbier, *Sakramenty*, w: *Słownik teologiczny*, t. 2, A. Zuberbier (red.), Katowice 1989, s. 219-224.

²⁶ W Świerzawski, *Duch Prawdy doprowadzi was...*, dz. cyt., s. 134. „Chrzest udziela nowego, nadprzyrodzonego życia, bierzmowanie umacnia je i rozwija mocą Ducha Świętego; razem prowadzą oba sakramenty do Eucharystii, która jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Z drugiej strony Eucharystia aktualizuje wciąż na nowo moc i siłę chrztu i bierzmowania. W Eucharystii, która jest sakramentem Ciała i Krwi Pańskiej, Jezus Chrystus składa bezkrwawą Ofiarę Nowego Przymierza, jest pokarmem dusz ludzkich oraz prawdziwie i rzeczywiście jest obecny pod postaciami chleba i wina” Z. Pawłowicz, *Człowiek a Eucharystia*, Gdańsk 1993, s. 41.

²⁷ Por. W. Świerzawski, *Duch Prawdy doprowadzi was...*, dz. cyt., s. 107.

²⁸ A. Sielepin, *Chrystus Omega w liturgii...*, dz. cyt., s. 158. Istotnym bowiem wykładnikiem „paschalnego charakteru bierzmowania i pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego jest ich odniesienie do Kościoła, narodzonego z paschalnego misterium. Przez chrzest wszyscy stają się dziećmi Bożymi i rodzą się jako dzieci Kościoła. Przez bierzmowanie nowa rzeczywistość – Kościół – staje się duchową wspólnotą budowaną działaniem Ducha Świętego, który go urzeczywistnia i nim kieruje. Przez Eucharystię Kościół staje się ciałem Chrystusa, czyli Kościołem żyjącym w ludziach, którzy przez Chrystusa i w Chrystusie, mocą Ducha Świętego, sprawują kult «w Duchu i w prawdzie», spełniając wolę Ojca” B. Migut, *Znaki Misterium Chrystusa...*, dz. cyt., s. 163.

²⁹ B. Mokrzycki, *To czyńcie! Eucharystyczna mistagogia w roku liturgicznym (Medytacje na Święte Triduum Paschalne – Rok A. B. C.)*, Kraków 2005, s. 302. „Eklezjogeneza (rodzenie się Kościoła) dzięki żywemu przekazowi Objawienia Bożego, głoszeniu – słowa Bożego (któremu towarzyszy łaska) oraz udzielaniu sakramentów świętych – głównie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, a także dzięki aktualizacji odkupieńczo-zbawczego Paschalnego Misterium” K. Kaucha, *Liturgia*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, M. Ruścki (red.), Lublin-Kraków 2002, s. 757.

Kościół i jego sakramenty rodzą się z Paschy Chrystusa.³⁰ Zaś sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii stanowią „całość chrześcijańskiego wtajemniczenia. Wprowadzają one tego, kto uwierzył, w misterium Chrystusa. Jest to misterium Jego śmierci, zmartwychwstania i zesłania Ducha Świętego. Śmierć Jezusa Chrystusa, Jego zmartwychwstanie i zesłanie Ducha Świętego stanowią nierozłączną całość”.³¹ Te trzy sakramenty „pochodzą od Chrystusa i są wyrazem Jego miłości ku ludziom”.³² Stąd czerpią one „swą moc z misterium paschalnego, oraz są uobecnieniem tegoż misterium w Kościele”.³³

W jedności trzech sakramentów Kościoła, jakim są sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia, jedność misterium Chrystusowego odkupienia jawi się bardzo wyraźnie.³⁴ Ludzkie „bycie w Chrystusie” w formie zapoczątkowania „realizuje się najdoskonalej w sakramentach inicjacji chrześcijańskiej, a mianowicie w chrzcie świętym i bierzmowaniu. Chrzest jest dynamicznym zadaniem powołania wynoszący chrześcijanina do bycia «nowym, stworzeniem». Jest to jakby początek, drogi, która już w swych źródłach, w obiektywnym sensie, jest pełnią. Natomiast bierzmowanie należy rozumieć jako sakrament dojrzałości i pełni życia chrześcijańskiego. Nie można tu jednak pominąć ich ukierunkowania ku Eucharystii, a więc pełni daru wychodzącego ku człowiekowi Boga”³⁵

Ci, którzy biorą udział w Jezusowym misterium poprzez sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia (chrzest, bierzmowanie, Eucharystię), są „światłem w Panu” (Ef 5,8). Prawdę tę wyraża liturgia: „Paschał jest symbolem Chrystusa zmartwychwstałego. Świece zapalone od paschału symbolizują nowe życie, którego Pan udziela nam poprzez Ducha Świętego w swoim Zmartwychwstaniu. Obrzęd powinien stworzyć nastrój radości, która towarzyszyć będzie całej celebracji”³⁶

³⁰ Por. A. Bergamini, *Chrystus – świętem Kościoła. Rok liturgiczny – historia, celebracja, teologia, duchowość, duszpasterstwo*, Kraków 2003, s. 284.

³¹ A. Zuberbier, J. Janicki, *Bierzmowanie*, w: *Słownik teologiczny*, t. 1, A. Zuberbier (red.), Katowice 1985, s. 59-62.

³² A. Kokoszka, *Zobowiązujące znaki łaski. Sakramentologia moralna*, cz. II, Tarnów 1995, s. 18.

³³ Por. J. Bochenek, *Zarys ascetyki*, Warszawa 1972, s. 246.

³⁴ Por. W. Świerżawski, *Wiara co ci daje?...*, dz. cyt., s. 135.

³⁵ A.F. Dziuba, *Nowotestamentalny etos łaski*, Studia Gdańskie VI (1986) s. 211. „Chrzest jest sakramentem inicjacji chrześcijańskiej, której szczytem jest Eucharystia. Chrzest jest fundamentem, a więc rzeczywistością, na której bazują pozostałe sakramenty, jest bramą wprowadzającą w historię zbawienia, włączeniem w misterium Chrystusa i osobowym zjednoczeniem z Chrystusem, wcieleniem w Kościół oraz ponownym narodzeniem – zrodzeniem do dziecięstwa Bożego” B. Migut, *Znaki Misterium Chrystusa...*, art. cyt., s. 119.

³⁶ A. Bergamini, *Chrystus – świętem Kościoła...*, dz. cyt., s. 264. „Przez chrzest, a zwłaszcza przez bierzmowanie, które to, co się na chrzcie rozpoczęło, doprowadza do dojrzałości, chrześcijanin staje się (aż tak można powiedzieć) «drugim Chrystusem». Uczestniczy w życiu Chrystusa dzięki Jego łasce, upodabnia się do Chrystusa. Zwłaszcza przez częste i systematyczne uczestniczenie w Eucharystii życie Jezusa Chrystusa zakorzenia się coraz głębiej w bierzmowanym, tak że i jego postępowanie moralne staje się coraz bardziej podobne do postępowania Chrystusa. Jak już wiemy, obrzęd namaszczenia podczas sakramentu bierzmowania udziela chrześcijaninowi charakteru Chrystusa, wyciska Jego znamię” W Świerżawski, *Duch Prawdy doprowadzi was...*, dz. cyt., s. 64.

Podkreślmy jednak raz jeszcze: cały ten nadprzyrodzony „proces” uobecniania się jedności Jezusowego odkupienia w jedności sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia, może być nie tylko poznany, ale także przyjęty w świadomej i dobrowolnej decyzji wiary. Sama zresztą wiara najpełniej aktualizuje się w sakramentach, zwłaszcza właśnie w sakramentach chrześcijańskiej inicjacji.³⁷ Wiara Kościoła – dar i zobowiązanie – jest „drogą” ku temu, aby chrzest, Eucharystia i bierzmowanie dokonały rzeczywiście tego, co oznaczają: chrześcijańskiego wtajemniczenia na mocy „łączności przyjmujących je ze śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa Pana i Jego Kościoła”³⁸

Taka jest zatem wysłużona przez Chrystusa dla człowieka droga do świętości: sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia.³⁹ Dzięki „wewnętrznej” jedności Misterium Paschalnego, oraz jedności sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia z tym Misterium, najpierw chrzest „otwiera przed człowiekiem wiary drogę pełnego realizmu powołania zadanego przez Boga, w mocach Jego łaski i darów. Owo dynamiczne włączenie we wspólnotę ludu Bożego Nowego Przymierza zostaje umocnione następnie szczególnym darem Ducha Świętego (bierzmowanie) i ciągle podtrzymywane jest darem Chleba i Wina na życie wieczne (Eucharystia)”⁴⁰

III. JEDNOŚĆ UŚWIĘCENIA W DUCHU ŚWIĘTYM

Duch Święty jest źródłem jedności człowieka z Bogiem. Jest Osobową Miłością w tajemnicy Boga Trójjedynego. Dlatego Duch Święty jest Tym, który w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia prowadzi człowieka do

---

³⁷ Jedynie w świetle świadomej i dobrowolnej decyzji wiary, „możemy dostrzec w omawianych sakramentach zbawcze działanie Chrystusa i przyjąć je. Pierwszym sakramentem inicjacji chrześcijańskiej jest chrzest. W nim otrzymujemy wraz z życiem nadprzyrodzonym dar wiary. W ochrzczonego poprzez wszczepienie w Chrystusa dokonuje się podstawowa konsekracja – poświęcenie osoby ludzkiej Bogu i powołanie jej do świętości. Bierzmowanie, jako następny sakrament chrześcijańskiej inicjacji, potęguje dynamizm wiary, obdarza bierzmowanego szczególną mocą Ducha Świętego oraz zobowiązuje do szerzenia wiary i bronięcia jej. W Eucharystii zaś, sakramencie kulminacji wiary i trzecim sakramencie inicjacji, możemy w sposób szczególny jednoczyć się z Chrystusem ukrzyżowanym i zmartwychwstałym” T. Dajczer, *Rozważania o wierze*. Częstochowa 1992, s. 137.

³⁸ H. Wollny, *Najnowsze dzieje rodzimej czci Matki naszego Zbawiciela. Posoborowa ewolucja kultu maryjnego w Polsce*, Opole 1995, s. 164.

³⁹ Ze względu na powołanie do świętości, do łask sakramentu chrztu należy „nieustannie powracać, by przez wierność tym łaskom osiągnąć w najwyższym stopniu stan życia mistycznego, czyli taki stan czystości duszy, jaki został człowiekowi dany w momencie inicjacji chrzcielnej. Chrześcijanin bardzo często marnuje łaski chrztu, czyli cnoty teologalne, dary Ducha Świętego, które wraz z darem łaski uświęcającej tworzą duchową jedność w tajemnicy świętości, nie tylko przez uleganie złu, ale także przez pozostawienie tych łask w stanie uspienia. Łaska uświęcająca i wszystkie dary nadprzyrodzone istnieją wprawdzie w głębi człowieka, ale nigdy nie ożywiają i nie przenikają jego życia. Bóg nie objawia Samego Siebie tym osobom, ponieważ one Go nie szukają i nie pragną. Znajdują się one w tym samym położeniu co ludzie tego «świata». S. Urbański, *Chrystus – tęsknota za świętością czy doświadczenie Boga?*, Częstochowskie Studia Teologiczne XXV (1997) s. 70-71.

⁴⁰ F. Dziuba, *Jezus Chrystus drogą wiary...*, art. cyt., s. 59.

eschatologicznej jedności z Bogiem. On bowiem uzdalnia człowieka do włączenia się w trójosobowe życie Boże (...). Duch Święty daje się człowiekowi w różnych sakramentach i w różnych celach, nawet jeśli ostateczny cel jakiegokolwiek Jego interwencji jest zawsze ten sam: komunია z Bogiem. Tym, co się zmienia, jest różnorodność znaków i słów w różnych sakramentach i bezpośrednio zadanie, które każdy z nich spełnia w życiu wierzącego”⁴¹

Świadectwa biblijne wyraźnie wskazują na nierozzerwalny związek działania Ducha Świętego ze zbawczym ukierunkowaniem sakramentu chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Teksty biblijne miały podstawowe znaczenie „dla późniejszego ukształtowania się liturgii bierzmowania i umiejscowienia jej w zestawie sakramentów konstytutywnych, inaczej zwanych sakramentami inicjacji chrześcijańskiej. Szereg tekstów biblijnych, zarówno staro- jak i nowotestamentowych, uwydatnia ścisły teologiczny związek aktu przekazania Ducha z chrztem i Eucharystią, która stanowi liturgiczny kres, a więc kres innego rodzaju niż zamieściliśmy na naszym wykresie, ilustrując linię eschatologicznego *continuum* w dziejach. W ramach tej triady sakramentów bierzmowanie możemy traktować jako swoiste przesło między chrztem a Eucharystią”⁴²

Dynamiczna obecność Ducha Świętego w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia potwierdza jedność działania Ducha Świętego ze zbawczym działaniem Chrystusa. Duch Święty zawsze „przybliża Chrystusa człowiekowi, a Chrystus ze swej strony posyła Ducha, zgodnie z ogólnym prawem ekonomii zbawienia: gdzie jest Duch, tam też jest Chrystus, a gdzie jest Chrystus, tam też jest Duch. (...) Odrębność poszczególnych sakramentów i ich rozmieszczenie w czasie nie powinno nam przesłaniać istniejącej między nimi wzajemnej relacji oraz stopniowania: konieczności chrztu, dopełnienia i potwierdzenia w bierzmowaniu, pełni w Eucharystii”⁴³

Więzi chrztu i bierzmowania z Eucharystią nie można poprawnie rozpatrywać bez odwołania się do działania Ducha Świętego, zwłaszcza Jego roli w ziemskim życiu Jezusa. On był „źródłem natchnienia wszystkich czynów ziemskiego życia Jezusa – aż do ostatecznego aktu miłości i posłuszeństwa wyrażonego w ofierze Krzyża. Ten sam Duch działający w ochrzczonych i bierzmowanych upodabnia ich działanie do działania Chrystusa, sprawia, że ich życie, będąc życiem «w Duchu» jest ustawicznym składaniem Bogu miłej ofiary, która swój szczytowy wyraz znajduje w (...) Eucharystii”⁴⁴ W tym znaczeniu

⁴¹ Komisja Teologiczno-Historyczna Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, *Pełna jest ziemia Twego Ducha, Panie*, Katowice 1997, s. 123.

⁴² A. Sielepin, *Chrystus Omega w liturgii...*, dz. cyt., s. 134.

⁴³ G. Furioni, *Duch Święty, bierzmowanie i Eucharystia*, *Communio* 2 (2000) s. 108.

⁴⁴ S. Czerwik, *Refleksja teologiczna nad liturgią sakramentu bierzmowania*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1-6 (1975) s. 42. Duch Święty działając w sprawowaniu Eucharystii, „dokonuje przemiany darów chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa, a tych, którzy się tymi uświęconymi darami posilają, zespala przez miłość w jedno Ciało Chrystusa (por. epiklezy konsekracyjne i komunijne nowych modlitw Eucharystycznych) Duch Święty działając w wydarzeniach paschalnego misterium Chrystusa i w sakramentach wtajemniczenia ożywia i buduje Kościół. Duch jest ciągle dawany Kościołowi jako Duch Prawdy, życia, mocy i miłości (Rz 5,5). Każda niedzielna Eucharystia dzięki dynamicznej obecności Ducha Świętego w

przywrócenie jedności między Bogiem a ludzkością jest owocem działania Ducha Świętego. On wprowadza ludzkość w życie Boga w trzech Osobach. Stąd też „wszystkie tradycyjne modlitwy sakramentalne, a zwłaszcza przy inicjacji chrzestnej, której część składową stanowi sakrament bierzmowania, zawierają w swym punkcie centralnym wezwanie do Ducha Świętego”⁴⁵

Obecność Ducha Świętego w ramach sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia „nie kończy się” wraz z zakończeniem obrzędów ich udzielania. Wręcz przeciwnie, życie chrześcijańskie, którego początkiem jest chrzest, winno „wzrastać i dojrzewać. Ten proces wzrostu jest owocem łaski Bożej. Umocnieniu i dopełnieniu chrztu służy przede wszystkim sakrament bierzmowania. Jakkolwiek jest to oddzielny sakrament, pozostaje jednak w ścisłym związku z chrztem. Ma rozwinąć, umocnić i dopełnić to, co zostało chrztem zapoczątkowane. (...) Już przez chrzest otrzymujemy Ducha Świętego. Od samego więc początku całe życie chrześcijańskie stoi w znaku Ducha Bożego”⁴⁶

Aby dokonało się pełne „nowe narodzenie w Duchu Świętym” na mocy przyjętych sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia, nieodzowna jest postawa posłuszeństwa Jego natchnieniom. Życie Boże „rodzi się” w człowieku w trakcie chrztu świętego, oraz umacnia w bierzmowaniu, które to dwa sakramenty należy uważać „łącznie z Eucharystią jako ich koroną i uwieńczeniem, za jeden wielki obrzęd inicjacji chrześcijańskiej. Duch Święty, którego chrześcijanin otrzymuje w momencie bierzmowania, wzywa go całym bogactwem przekazywanych mu swoich darów do mężnego wyznawania wiary i do jej zgłębiania, do dawania świadectwa Chrystusowi całym swoim życiem, do stawiania się żywą żertwą ofiarną wraz z Chrystusem, do oddawania Bogu prawdziwego kultu, kultu «w Duchu i w Prawdzie» (J 4,24)”⁴⁷

„Nowy człowiek” staje się mieszkaniem Ducha Świętego, gdyż omawiane sakramenty – podobnie jak i pozostałe – są skuteczne dzięki Duchowi Świętemu, który swą mocą jest w nich obecny.⁴⁸ Sakrament pokuty jest przeciw „powrotem do tego, co dokonało się w sakramentach inicjacji chrześcijańskiej. Dzięki niemu człowiek powraca do pierwotnego stanu,

---

jej sprawowaniu jest pogłębieniem i udoskonaleniem wtajemniczenia dzięki temu, że wprowadza w czyn uzdolnienia i uprawnienia, jakie chrześcijanin otrzymał raz na zawsze w chrzcie i jakie zostały spotęgowane w bierzmowaniu” Tamże.

⁴⁵ J. Meyendorff, *Jak prawosławni rozumieją Eucharystię*, Concilium (wybór artykułów 1-10 z r. 1966/67), Warszawa 1969, s. 161.

⁴⁶ Niemiecka Konferencja Biskupów, *Katolicki Katechizm dorosłych: Wyznanie wiary Kościoła*, Poznań 1987, s. 329. Warto zauważyć w tym kontekście także problem pneumatologicznego wymiaru kolejności udzielania sakramentów. Biskup jest nie tylko „sługą Chrystusa”, ale także „sługą Ducha” We wschodniej „optyce pneumatologicznej zawiera się wysokie dowartościowanie sakramentu bierzmowania. Człowiek ochrzczony i bierzmowany staje się chrześcijaninem spełnionym (*teleios*), człowiekiem duchowym, który otrzymał Ducha Świętego. Bierzmowanie to po prostu osobista Pięćdziesiątnica każdego chrześcijanina. Świadczy to o odmienności liturgiczno-pastoralne w szafarstwie tych dwóch sakramentów inicjacji (...)” J. Krasiński, *Przez wiarę i nadzieję ku cywilizacji miłości*, Sandomierz 1987, s. 353.

⁴⁷ L. Balter, *Duch który woła*, Powołanie Człowieka 4 (1975) s. 42.

⁴⁸ Por. I. Bieda, *Sakramenty i ich ustanowienie*, w: *Sakramenty Kościoła posoborowego*, H. Bogacki, S. Moysa, Z. Perz (red.), Kraków 1970, s. 88.

uzyskanego w sakramentach chrztu, bierzmowania i Eucharystii, czyli do godności dziecka Bożego, zaszczytu noszenia w sobie Ducha Świętego, uczestnictwa w kapłaństwie Jezusa Chrystusa, które umożliwiała ofiarowanie Eucharystii i udział w komunii z Chrystusem”⁴⁹

Kościół nigdy nie miał wątpliwości, że działanie Ducha Świętego w sakramentach inicjacji chrześcijańskiej: chrzcie, bierzmowaniu, Eucharystii jest działaniem skutecznym.⁵⁰ Każdy chrześcijanin, który przyjmuje sakramentu wtajemniczenia może być pewien, że nawet jeżeli ani on, ani teologowie nie mieliby wyraźnych idei, jak do końca to wyjaśnić, Duch Święty działa w pełni.⁵¹ Działanie Ducha Świętego zmierza do tego, że „chce oświecić, oczyścić, uświęcić serce ludzkie i wypełnić je miłością Bożą. (...) Chrzest i bierzmowanie jako sakramenty inicjacji chrześcijańskiej są «rzeczywistością pneumatologiczną». Są one ze sobą ściśle związane. W pierwotnym Kościele udzielano łącznie chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Był to jeden akt inicjacji chrześcijańskiej wyrażony w trzech sakramentalnych znakach”⁵²

To, czego Duch Święty dokonuje w sakramentach inicjacji chrześcijańskiej, często jest określane jako „chrzest w Duchu Świętym” Określenie to wiąże się z faktem, iż inicjacja chrześcijańska zawierała od początku dwa istotne momenty: chrzest i Eucharystię. W Kościele pierwotnym chrzest jest inicjacją do Eucharystii. Chodzi tu o chrzest w pojęciu biblijnym, jako chrzest z wody i z Ducha Świętego. To biblijne pojęcie chrztu obejmuje treść obydwu dzisiejszych sakramentów inicjacyjnych tj. chrztu i bierzmowania”⁵³

W teologii mówi się także o „dzieciństwie Bożym”, którego źródłem jest właśnie Duch Święty. W tym określeniu nawiązuje się do słów Chrystusa: trzeba się narodzić z wody i z Ducha Świętego (por. J 3,5). Nie z wody tylko, ale z wody i z Ducha. Stąd płynie „obowiązek podjęcia drogi – od wody chrztu przez Dar Ducha Świętego w bierzmowaniu do Ciała i Krwi Pańskiej w Przenajświętszej Eucharystii – do owej Ziemi Obiecanej, płynącej mlekiem i miodem (por. Wj 3,8), gdzie «będziemy jeść i się nasycimy» (por. Pwt 6,11)”⁵⁴

⁴⁹ B. Migut, *Znaki Misterium Chrystusa...*, dz. cyt., s. 257.

⁵⁰ Por. Komisja Teologiczno-Historyczna Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, *Pełna jest ziemia...*, s. 116.

⁵¹ Por. R. Cantalamessa, S. Gaeta, *Tchnienie Ducha*, Częstochowa 1998, s. 124.

⁵² J.S. Gajek, *Duch Święty źródłem miłości chrześcijańskiej*, w: *Miłość w postawie ludzkiej*, W. Słomka (red.), Lublin 1993, s. 97.

⁵³ C. Krakowiak, *Nazwa sakramentu bierzmowania*, Ruch Biblijny i Liturgiczny 1-6 (1975) s. 66. Inicjacja chrześcijańska łączy się z „otrzymaniem daru Ducha (por. Dz 2, 38). Proponuje się więc inne wyrażenia, takie jak: wyzwolenie Ducha, odnowa sakramentu inicjacji, wyzwolenia sił do świadczenia wierze, aktualizacja darów już potencjalnie otrzymanych, manifestacja chrztu, w której łaska dana w chrzcie dociera do świadomego doświadczenia, odzycie sakramentów inicjacji. Mówi się też o zmieniającym życie człowieka doświadczeniu Bożej obecności. Mimo ich bogactwa, ciągle terminem najbardziej powszechnym i najczęściej używanym – nie tylko ze względów technicznych, jest określenie chrzest w Duchu Świętym” T. Atlas, *Ruch charyzmatyczny w Republice Konga i jego wpływ na kształtowanie życia osobistego i społecznego*, Warszawa 2005, s. 61.

⁵⁴ W. Świerzawski, *Duch Prawdy doprowadzi was...*, dz. cyt., s. 76.

Zatem określenia: „chrzest w Duchu Świętym”, czy „dziecięstwo Boże” wskazują, iż pod wpływem działania Ducha Świętego, sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia są źródłem tzw. duchowości pneumatologicznej. Zasadniczą cechą tej duchowości jest „otwartość eklezjalna”.⁵⁵ Chodzi o stopniowe – aż do pełnego – włączanie się człowieka do wspólnoty chrześcijańskiej.⁵⁶

Podsumujmy: Sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia czerpią swoją wewnętrzną spójność z jednoczącego działania Ducha Świętego. Działanie to jest owocem odkupienia dokonanego przez Jezusa Chrystusa. Dlatego sakrament bierzmowania wraz z chrztem i Eucharystią należy do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, których „jedność powinna być zachowywana. Wiernym należy wyjaśniać, że przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu. Przez ten sakrament ochrzczeni jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej. Ta rozwinięta definicja sakramentu bierzmowania zawiera w sobie nie tylko istotę sakramentu ale także relację do pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Wskazuje w niej Kościół na istotne skutki przyjętego sakramentu. Szczegółowo do skutków tych należy pełne wylanie Ducha Świętego, jakie niegdyś stało się udziałem Apostołów w dniu Pięćdziesiątnicy”.⁵⁷

REFLEKSJA KOŃCOWA

„Mysterion” w obszarze wiary chrześcijańskiej jest określeniem wskazującym na „przedłużenie” posłań trynitarnych w zbawczym posłannictwie Kościoła. Oryginalność pojęcia „mysterium” wiąże się zatem nierozzerwalnie z oryginalnością całego chrześcijaństwa, dla którego fundamentem jest prawda o Bogu Trójjedynym. Uzasadnieniem ścisłej jedności sakramentów wtajemniczenia jest tajemnica jedności Trzech Osób Boskich.

Jeśli się zatem „osłabi” lub nawet „zaprzeczy” prawdzie o nadprzyrodzonym charakterze chrześcijańskiego wtajemniczenia, wówczas perspektywa „bycia uczniem Chrystusa” pozostanie pozbawiona zbawczego sensu.

⁵⁵ J. Królikowski, *Mały przewodnik po Katechizmie Kościoła Katolickiego*, Poznań 1996, s. 80.

⁵⁶ Por. R. Cantalamessa, S. Gaeta, *Tchnienie Ducha...*, dz. cyt., s. 119. Związek bierzmowania z Eucharystią „nie polega jedynie na tym, że jest ona ukoronowaniem całej inicjacji, ale głównie na tym, że posiadający Ducha Świętego przez chrzest i bierzmowanie, sami ożywiani tym Duchem, przez udział w Eucharystii doświadczają Jego działania i dzięki temu Duchowi tworzą jedną wspólnotę braci i jedno Ciało Chrystusa – Kościół. Ten sam Duch Święty, którego ochrzczeni otrzymują w bierzmowaniu, działa w Eucharystii” D. Zimoń, *Odnowiona liturgia...*, dz. cyt., s. 287. Duch Święty w życiu wewnętrznym człowieka to: „sprawca naszej modlitwy, źródło wiary, nadziei i miłości, źródło prawdziwego pokoju, radości i męstwa” R. Sarek, *Katecheza bierzmowania i katechizacja kandydatów do bierzmowania*, w: *Katechizować dzisiaj. Problemy i wyzwania*, J. Stala (red.), Kielce 2004, s. 449.

⁵⁷ K. Nycz, *Działanie Ducha Świętego poprzez sakrament bierzmowania*, w: Komisja Duszpasterska Episkopatu Polski, *Duch Święty i Jego obecność w Kościele*, Katowice 1997, s. 342.

Dlatego ks. abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, w swoim „Wprowadzeniu” do programu duszpasterskiego roku 2007/2008 zwrócił uwagę, że jest dzisiaj „sporo ludzi religijnych, ale mało ludzi wierzących. Ci zaś pierwsi, postrzegają sakramenty jako ryty i niezrozumiały ciężar. (...) Wiara natomiast jest przede wszystkim owocem działania Bożego. Jest darem łaski. Jest przyjęciem osobowego Boga, zaufania Mu, zawierzeniem, uznaniem Go za najwyższy autorytet kierujący moim życiem. Za tym przyłgnięciem do Osoby idzie przyjęcie całej prawdy, jaką On przekazuje i życie według niej”⁵⁸

TRIUNE GOD – THE SOURCE OF UNITY OF INITIATION SACRAMENTS

Summary

The pastoral year 2007/2008 was given the theme „Let’s be disciples of Christ” by Polish Episcopate Conference. The profound meaning contained in the term used for believers as disciples of Christ and, at the same time, a reminder that Jesus Christ is „Good Shepherd”, encourage to reflect upon the sacramental life through which both the Church and individual believers become actual disciples of Christ. In this reflection we remind that particularly the unity between the three sacraments – baptism, confirmation and Eucharist – form the foundation of the Christian way to „being a disciple of Christ”

This present study brings to attention the fact that the Christian usage of the term *mysterion* for three different initiation sacraments underscores the fact that there is an internal ontological link between these Christian sacraments. An important area of this link is meeting the particular God’s persons taking place in each of the mentioned sacraments. The article, in a synthetic manner, illustrates the mystery of the triune God being the source of supernatural power by which the Christian initiation sacraments truly lead a man to „being a disciple of Christ”

Furthermore, the article emphasizes that *mysterion* in the realm of the Christian faith is the notion pointing to the „extension” of the Trinitarian messages in the Church’s mission of salvation. Thus the originality of the *mysterion* term is inseparably tied to the originality of the entire Christianity for which the foundation is the truth of the triune God. The justification for close unity of the initiation sacraments is the mystery of unity of God’s three persons.

Hence „weakening” or even „contradicting” the truth of the supernatural character of the Christian initiation results in the prospect of „being a disciple of Christ” devoid of the redemptive sense. Faith, however, is the fruit of God’s working. It is a gift by grace. It is accepting the personal God, putting trust in Him, believing Him, acknowledging Him to be the highest authority directing my life. This adhering to a Person is followed by accepting the whole truth He communicates and leading one’s life accordingly.

---

⁵⁸ S. Gądecki, *Wprowadzenie*, w: Komisja Duszpasterstwa Episkopatu Polski, *Kościół niosący Ewangelię nadziei. Rok 2007/2008: Bądźmy uczniami Chrystusa*, Poznań 2007, s. 8.